

прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань, Спеціалізований антикорупційний суд (у разі прийняття відповідного законодавства й утворення), отримають фінансування в обсязі, достатньому для організації їх діяльності.

Кабінет Міністрів України забезпечить ефективну координацію роботи з проведення антикорупційної реформи, зокрема шляхом налагодження співробітництва, обміну досвідом та інформацією між окремими органами для досягнення спільних цілей подолання корупції в Україні.

Одним з пріоритетів стане оновлення Антикорупційної стратегії, яка визначатиме ключові цілі та показники оцінювання прогресу в проведенні антикорупційної реформи, а програма з імплементації Стратегії міститиме перелік конкретних ініціатив і кроків, відповідальних за виконання та строків досягнення зазначених у Стратегії цілей.

Гультай Михайло Мирославович,
суддя Конституційного Суду України,
доктор юридичних наук

ПРАВОВІ (ЮРИДИЧНІ) ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РЕФОРМУВАННЯМ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У юридичній літературі зазначено, що корупція (від лат. *corrumpere* – псувати) – це протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їхніх прав і посадових можливостей для особистого збагачення, а також підкупність, продажність громадських та політичних діячів. Характерною ознакою такої діяльності є конфлікт між діями посадової особи та інтересами її працедавця або конфлікт між діями виборної особи й інтересами суспільства.

Крім цього, як стверджує професор економіки Каліфорнійського університету Пранаб Кумар Бардан, згідно з макроекономічними та політико-економічними

дослідженнями, корупція є найбільшою перепорою для економічного зростання й розвитку, що здатна бути загрозою для будь-яких перетворень [1].

Про значущість спричинених корупцією проблем ідеться в Міжнародному кодексі поведінки державних посадових осіб, схваленому Генеральною Асамблеєю ООН від 19 грудня 1996 року; Рекомендації № R(2000)10 Комітету Міністрів державам – членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців та інших актах міжнародного права. Зокрема, згідно з Конвенцією ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 року, корупційними є діяння, що становлять загрозу для стабільності й безпеки суспільств, підривають демократичні інститути й цінності, етичні цінності й справедливості і завдають шкоди «сталому розвитку та принципу верховенства права» [2].

У законодавстві України також встановлено низку вимог до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також певні обмеження з метою запобігання проявам корупційних дій. Конституційний Суд України в Рішенні від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 зазначив, що «до законодавчо передбачених заходів, спрямованих на запобігання та протидію корупції, належать обмеження щодо використання такими особами службового становища, стосовно сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, одержання дарунків (пожертв), роботи близьких осіб, а також обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, проведення спеціальної перевірки щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, запровадження фінансового контролю, встановлення загальних вимог до поведінки зазначених осіб, проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, вимоги щодо прозорості інформації, яка надається уповноваженими особами, заборона на одержання

безоплатних послуг і майна органами державної влади й органами місцевого самоврядування»¹.

У цьому контексті Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання конституційності обмежень щодо участі зазначених посадових осіб у підприємницькій діяльності. Так, у Рішенні від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 Суд визнав конституційними положення п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI², згідно з яким особам, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється входити до складу органу управління підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку. Водночас Конституційний Суд України визнав такими, що не відповідають Конституції України, положення цього Закону стосовно заборони зазначеним особам брати участь у загальних зборах підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку³.

У жовтні 2010 року Конституційний Суд України розглянув справу про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів за поданням Верховного Суду України. У Рішенні від 6 жовтня 2010 року № 21-рп/2010

¹Рішення Конституційного Суду України від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції».

²Закон втратив чинність на підставі Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, з урахуванням змін, внесених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12 лютого 2015 року № 198-VIII.

³Рішення Конституційного Суду України від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Конституційний Суд України визнав конституційними низку положень Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року № 1506-VI¹ щодо права членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади займатися викладацькою, науковою та творчою діяльністю лише в позаробочий час; займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю.

Конституційний Суд України також зазначив, що встановлені законодавством процедури, які забезпечують формування належного корпусу осіб, що претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, ураховують конституційні положення щодо обов'язків кожного перед суспільством і права кожної людини на вільний розвиток своєї особистості, закріплені в ст. 23 Конституції України, та не порушують конституційну норму, яка передбачає можливість збирання, зберігання, використання й поширення конфіденційної інформації про особу за її згодою у випадках, визначених законом [3].

Водночас у цьому самому Рішенні Конституційний Суд України сформулював правову позицію, за якою перелік близьких осіб незалежно від місця їх проживання і ведення спільного господарства, а також інших осіб за умови їх постійного проживання з особою, яка претендує на зайняття відповідної посади, та ведення з нею спільного господарства, дає можливість державним органам втручатися в їхнє особисте та сімейне життя, безпідставно отримувати відомості особистого характеру, що суперечить положенням ч. 1, 2, 4 ст. 32 Конституції України. Вирішуючи це питання, Конституційний Суд України брав до уваги припис ч. 1 ст. 64 Основного Закону України, за яким конституційні права й свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, встановлених Конституцією України.

Таким чином, правові (юридичні) позиції Конституційного Суду України полягають у тому, що з огляду на значну загрозу стабільності, безпеці та економічному й політико-соціологічному

¹Закон утратив чинність на підставі Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції» від 21 грудня 2010 року № 2808-VI.

розвитку суспільства законодавство може передбачати певні обмеження стосовно осіб, які уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у тому числі щодо участі в підприємницькій діяльності з метою отримання прибутку або оприлюднення певної інформації особистого характеру. Водночас Суд застерігає, що зазначені обмеження слід запроваджувати виключно на підставі та в спосіб, які передбачені Конституцією України.

Список використаних джерел

1. Bardhan P. Corruption and development / P. Bardhan // Journal of Economic Literature. – 1997. – Vol. 25. – P. 1320–1346.
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовт. 2003 р. : ратифік. Законом України від 18 жовт. 2006 р. № 251-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49.
3. Рішення Конституційного Суду України від 6 жовт. 2010 р. № 21-рп/2010 у справі про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 6. – С. 7.

Костицький Михайло Васильович, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, член-кореспондент НАПН України, заслужений юрист України;
Кушакова-Костицька Наталія Вадимівна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заслужений юрист України

КОРУПЦІЯ ЯК ПЕРМАНЕНТНА ВЛАСТИВІСТЬ ВЛАДИ: ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

1. Влада (від грецьк. κρβρος – панування, управління) – соціокультурний феномен людської цивілізації, який виявляється як можливість і здатність здійснювати чи нав'язувати свою волю, впливати на поведінку окремих людей, їх груп, громадянське суспільство загалом за допомогою сили, волі, авторитету, права, моралі, харизми, психологічних засобів, нейролінгвістичного програмування (зомбування). Основними